

Konsekvenser i et socialt perspektiv ved brug af hash og alkohol

Center for Rusmiddelforskning har i en stor ny undersøgelse set på unge, der misbruger rusmidler. I denne artikel fokuseres der på de sociale konsekvenser af hash- og alkoholmisbrug, og der afsluttes med en tankevækkende diskussion: Hvad kan der gøres for de mest udsatte unge, og er legalisering af hash vejen frem?

AF MADS UFFE PEDERSEN

Diskussionen om legalisering af hash har indtil nu primært enten haft et kriminologisk eller et psyko-biologisk (klinisk) perspektiv. I denne artikel vil perspektivet primært være socialt, med hvilket der her menes, hvilke konsekvenser et forbrug af hash har for det sociale liv, som unge lever. Der kan her f.eks. være tale om forbrugsrelateret fravær fra skole/arbejde, konflikter med familie, konflikter med andre end familie, tid på at skaffe og indtage rusmidlet med mere. Forbrug og konsekvenser sættes i forhold til hjælpsøgende adfærd, og det diskuteres, hvilken betydning en yderligere normalisering af hash kan få for de unges motivation til at søge hjælp for et storforbrug af hash. For at give diskus-

sionen perspektiv sammenholdes konsekvenserne ved et forbrug af hash løbende med konsekvenserne ved forbrug af alkohol.

Artiklen bygger på interviews med 2.950 personer i alderen 15-18 år fra 4 kommuner (Holstebro, Lolland, Aarhus og København S, SV og NV). Interviewene blev gennemført i 2011/12. I alt blev 4.203 kontaktet, hvoraf 70,2 % accepterede at deltage i undersøgelsen.

Forbrug og sociale konsekvenser

I nedenstående **tabel 1** er forbrugsrelateret fravær fra skole/arbejde opstillet for henholdsvis alkohol og hash. Der er tale om gentaget fravær inden for det seneste år. For at kunne sammenholde forbrug af hash og alkohol må der konstrueres et nogenlunde sammenligneligt mål. Dette defineres her som 1 rus

alkohol = 1 dags binge-drinking (fuldskabsdruk, mindst 5 genstande på én dag) og 1 rus hash = 1 dags forbrug af hash (typisk mindst én joint). Hvorvidt dette er sammenligneligt kan diskuteres, men som vist i **tabel 1** synes det at passe rimeligt med stof- og alkoholbetinget fravær fra skole/arbejde.

Alkohol blev målt ved, at den unge blev spurgt om antal genstande på en typisk uge. Binge-drinking kunne dermed vurderes ud fra, hvor mange dage der blev drukket mindst 5 genstande. Forbruget af hash blev målt ved, at den unge blev spurgt om dage om måneden med brug af hash, herunder forbruget i den sidste måned. Der er altså tale om to lidt forskellige måder at opgøre forbruget af alkohol og hash på. Der er for både hash og alkohol tale om et aktuelt

Tabel 1. Gentaget fravær fra skole/arbejde som følge af hash og alkoholforbrug

	n		Fravær skole/arbejde Hash n=195*	Fravær skole/arbejde Alkohol n=604*		n
Brug	100	1-4 dage hash/måned	6,2%	9,1%	4 dage binge/måned	311
Problematiske brug	24	5-8 dage hash/måned	15,7%	8,4%	8 dage binge/måned	230
Skadeligt brug	24	9-16 dage hash/måned	35,6%	39,7%	12-16 dage binge/måned	56
	47	17+ dage hash/måned	56,0%	71,3%	17+ dage binge/måned	7

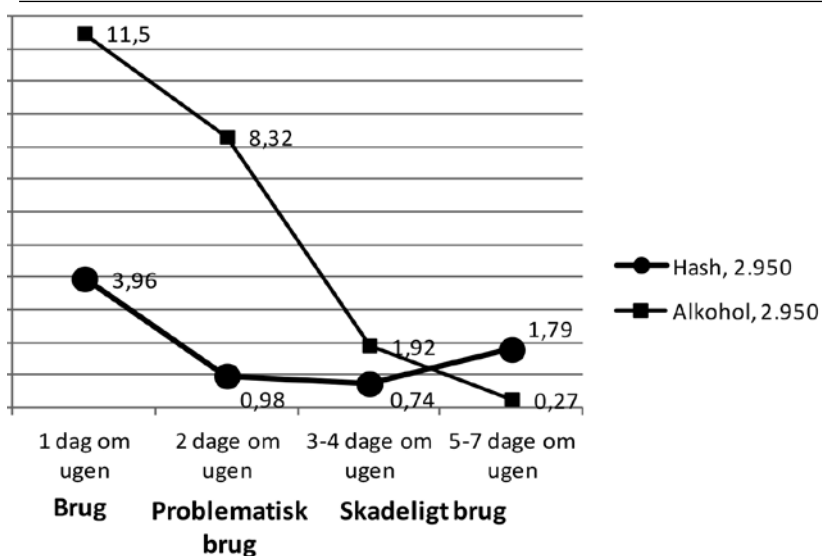
* ALLE PROCENTER ER VÆGTET FOR KØN, ALDER, ETNICITET, FAMILIETYPE OG FAMILIEINDKOMST.

Tabel 2. 11 konsekvenser ved brug af hash og alkohol

	Brug/Problematisk brug		Skadeligt brug	
	Hash	Alkohol	hash	Alkohol
OBS! Gentagne gange det seneste år	n=117	n=455	n=63	n=55
1) Konflikter med andre personer	3,4	16,2	13,2	37,1
2) Kommer i håndgemæng/slagsmål	3,9	8,3	9,4	26,1
3) Har været på skadestuen	0,0	1,2	0,0	4,3
4) Manglende koncentration arbejde/skole	13,4	9,4	43,3	30,0
5) Glemte vigtige begivenheder	3,2	5,5	31,6	12,8
6) Konflikter med familie/venner	6,8	14,3	38,5	38,5
7) Haft problemer med loven	12,2	15,5	35,3	30,7
8) Familie/venner: nedsæt dit forbrug	7,9	11,3	59,7	12,5
9) Kollegaer/lærere/andre: nedsæt dit forbrug	4,8	2,1	20,0	9,8
10) Økonomiske problemer forårsaget af forbrug	4,4	28,1	59,4	38,0
11) Tid brugt på forbrug og skaffe	5,2	4,6	27,0	8,3

OBS! PERSONER, DER HAR HAFT ET FORBRUG AF ANDRE ILLEGALE STOFFER END HASH, ER UDELDAT FRA OVENSTÅENDE ANALYSER.

Figur 1. Brug af hash og binge-drinking for 2.950 unge 15-18-årige

OBS! OPMÆRKSOMHEDEN HENLEDES PÅ DE LIDT FORSKELLIGE METODER, DER ANVENDES TIL OPGØRE FORBRUGET AF HASH OG ALKOHOL (SE OVENFOR). 3-7 DAGE OM UGEN SVARER TIL SKADELIGT BRUG I TABEL 1.

forbrug, der også gælder for den seneste måned.

Konsekvenserne måles i tabel 1 på de 195 der har et aktuelt forbrug af hash, herunder inden for den seneste måned, og på de 604 unge, der aktuelt fuldskabs(binge)-drik-

ker mindst 4 gange om måneden. Det ses, at 100 unge har haft et forbrug af hash i 1-4 dage om ugen (altså gennemsnitligt højst 1 dag om ugen). Dette sammenholdes med 4 dages binge-drinking om måneden (eller 1 dag om ugen).

Der skelnes i det følgende mellem brug, problematisk brug og skadeligt brug. Som det ses i tabel 1, øges skole/arbejds-fravær mellem problematisk brug og skadeligt brug betragteligt. Hvis brug og problematisk brug lægges sammen, er det 8,10 (hash) og 8,81 (alkohol), som gentagne gange bliver væk fra skole/arbejde, mens det for skadeligt brug samlet er 47,9 % (hash) og 43,5 % (alkohol). Unge med skadeligt brug har omkring 10 gange større sandsynlighed for ikke at passe deres skole/arbejde end unge, der har et brug/problematisk brug, uanset om der kontrolleres for køn, alder eller forbrug af andre illegale stoffer end hash.

Konsekvenserne af brug/problematisk brug og skadeligt brug synes med andre ord at være nogenlunde de samme for alkohol og hash, når det gælder fravær fra skole/arbejde. Det skal dog fremhæves, at et forbrug af hash 5-8 dage om måneden

synes at give større skole/arbejds-mæssige konsekvenser end 8 dages binge drinking om måneden.

2,53 % af de 15-18-årige har et forbrug af hash i 9+ dage om måneden (mere end 2 dage om ugen=skadeligt brug), mens 2,19 % af de 15-18-årige fulds-kabs(binge)-drikker 3 eller flere dage om ugen. Målt på denne måde er der altså flere 15-18-årige, der har et skadeligt brug af hash, end der er unge, som har et skadeligt brug af alkohol. Forbruget af hash og binge-drinking er udspecificeret i figur 1.

'Desværre' er det ikke de samme, der har et skadeligt brug af hash og alkohol, hvilket betyder, at det er 4,3 % af de 15-18-årige, der har et skadeligt brug af enten hash eller alkohol (2,02 % af de 15-16-årige og 6,6 % af de 17-18-årige). Hvis det accepteres, at de 2.950 unge er repræsentative for 15-18-årige danske unge, svarer det til, at omkring 12.000 fra denne aldersgruppe aktuelt har et skadeligt brug af hash og/eller alkohol. Af disse har omkring 7.000 *aktuelt* et skadeligt forbrug af hash. (1)

Skadeligt forbrug af hash er mindst lige så udbredt som skadeligt forbrug af alkohol. Konsekvensen, målt som fravær fra skole/arbejde, er stort set den samme for skadeligt brug af hash og alkohol.

Andre konsekvenser: Det er ikke på alle områder, at konsekvenser ved forbrug af hash og alkohol matcher hinanden så godt som i eksemplet med fravær fra skole/arbejde. På nogle områder er konsekvenserne ved et forbrug af hash større end

et ved et forbrug af alkohol og omvendt. Forskelle og ligheder på 11 forskellige områder ses i **tabel 2**.

Konsekvenserne 1,2 og 3 er mere udtalte for alkohol end hash. Dette er ikke overraskende. Det er almindeligt kendt, at alkohol i højere grad kan knyttes til konflikt, aggression og skadende adfærd. Konsekvenserne 4 og 5 er heller ikke overraskende. Forbrug af hash er således ikke mindst forbundet med manglende koncentrationsevne og fokusering. For konsekvenserne 6 og 7 er der ingen forskel mellem hash og alkohol, hvilket måske ikke mindst for konsekvens 7 (haft problemer med loven) er overraskende. Man kunne forestille sig, at brug af et illegalt stof i højere grad producerede illegal adfærd, men i denne opgørelse altså ikke mere end et skadeligt brug af alkohol. Antagelig er der tale om forskellige former for lovbrud, hvilket denne undersøgelse ikke kan sige noget om.

En interessant forskel mellem alkohol og hash ses i konsekvenserne 8 og 9. Det synes klart, at forbrugere af hash udsættes for et betydeligt større socialt pres for at nedsætte deres forbrug end forbrugere af alkohol. Det skal der vendes tilbage til, idet det kunne tænkes at være centralt i forståelsen af hjælp-søgende adfærd. Endelig synes skadeligt brug af hash at medføre større økonomiske problemer og især mere brug af tid på at fremskaffe og bruge, end alkohol gør. Her skal det dog fremhæves, at brug/problematisk brug af alkohol tilsyneladende har flere negative økonomiske konsekvenser end brug/problematisk brug af hash.

Hvem storforbruger hash og alkohol?

De unge kunne opdeles i a) 8.-9. klasse, b) 10.-11. klasse (herunder efterskoler), c) gymnasie-unge (STX, HHX, HTX, HF), d) erhvervs-unge (teknisk skole og andre grundforløb, SOSU, HG, i lære og andre praktikforløb, produktionsskoler o.lign.) og e) de uddannelses-ekskluderede. Den sidste gruppe består af unge, som aktuelt var uden for uddannelses-systemet på det tidspunkt, da de blev interviewet. Nogle har job/fritidsjob, og for de fleste er det antagelig en midlertidig eksklusion. I denne gruppe finder vi dog også nogle af de unge, der aldrig får en ungdomsuddannelse. Udbredelsen af skadeligt forbrug af hash inden for de forskellige grupper er vist i **tabel 3**. – 8.-9. klasserne er udeladt, idet meget få af disse unge endnu har udviklet et skadeligt forbrug af hash/alkohol, som det er defineret her.

Som det ses i **tabel 3** er det 1,51 % af gymnasie-unge, der har et skadeligt forbrug af hash, mens det samme er tilfældet for 6,34 % af de uddannelses-ekskluderede. OR står for 'odds ratio', og tallene viser, at de uddannelses-ekskluderede har 6,37 gange større sandsynlighed for at udviklet et skadeligt brug af hash end gymnasie-unge (gymnasie-unge bruges som reference). Såvel erhvervs-unge som de uddannelses-ekskluderede har en stærkt signifikant større sandsynlighed for at udvikle skadeligt forbrug af hash end gymnasie-unge (henholdsvis $p=.005$ og $p=.000$). Denne forskel mellem forskellige uddannelsesgrupper ses slet ikke ved skadeligt brug af alkohol.

Tabel 3. Uddannelse og skadeligt forbrug af hash og alkohol

	n	Skadeligt brug af hash*		Skadeligt brug af alkohol*	
		n=2.590**	OR	n=2.590	OR
Gymnasie-unge	1.408	1,51%	1,00	2,63%	1,00
10.-11. klasse/efterskole	380	1,83%	2,49	1,65%	1,21
Erhvervs-unge	360	4,80%	2,93	2,47%	0,83
Uddannelses-ekskluderede	442	6,34%	6,37	2,37%	1,23

* VÆGTET OG KONTROLLERET KØN OG ALDER. ** 8.-9. KLASSE ELEVER ER UDELADT FRA DENNE ANALYSE.

Tabel 4. Overvejer og søger hjælp for deres brug af hash og alkohol

	Hash, n=196		Alkohol, n=604	
	Overvejer	Søger	Overvejer	Søger
Brug	9,3	2,6	5,9	2,8
Problematisk brug	6,4	0,0	5,9	1,6
Skadeligt brug	48,0	20,2	16,5	3,4

Skadeligt forbrug af hash er altså mindst lige så udbredt som skadeligt forbrug af alkohol, samtidig med at det, i modsætning til alkohol, rammer socialt og uddannelsesmæssigt skævt.

Erhvervs-piger har lige så ofte et skadeligt forbrug af hash som erhvervs-drenge (4,82 % drenge og 4,78 % piger). Dette er meget atypisk, idet piger almindeligvis har et mindre hashforbrug end drenge. Det gælder da også for gymnasie-unge, hvor 2,71 % af gymnasie-drengene har et skadeligt brug af hash, mens det samme kun er tilfældet for 0,40 % af gymnasie-pigerne. Med andre ord har 4,78 % af erhvervs-pigerne et skadeligt brug af hash, mens det samme er tilfældet for 0,40 % af gymnasie-pigerne. Andelen af piger med et skadeligt forbrug af hash er dog relativt lavt, hvilket kan gøre tallene lidt usikre. Men tendensen er uden tvivl klar nok.

Endelig skal det nævnes, at for

unge, der har haft et forbrug af hash inden for den seneste måned, er det 6,39 gange mere sandsynligt, at de har oplevet at blive bortvist fra skolen, at de 4,41 gange mere sandsynligt har været udsat for fysiske overgreb, at de 3,45 gange mere sandsynligt bor sammen med mindst én person, der misbruger alkohol/stoffer, og at de 2,23 gange mere sandsynligt har oplevet omsorgssvigt. Alle stærkt signifikant.

Hjælpsøgende adfærd

Som vist i **tabel 2** oplever 59,7 % af 15-18-årige unge med et skadeligt brug af hash, at familie/venner forsøger at overtale dem til at nedsætte eller stoppe deres forbrug. Det samme sociale pres oplever kun 12,5 % af de unge, der har udviklet et skadeligt forbrug af alkohol. Dette manglende sociale pres kunne være en af forklaringerne på, at unge med et skadeligt forbrug af alkohol i langt

mindre grad overvejer/søger hjælp end unge med et skadeligt brug af hash.

Forskellene i hjælpsøgende adfærd mellem unge med et skadeligt forbrug af hash og alkohol ses i **tabel 4**. Af unge med skadeligt forbrug af hash er det 48 %, der overvejer at søge hjælp for deres forbrug, mens det samme kun er tilfældet for 16,5 % med et skadeligt forbrug af alkohol. Forskellen er endnu mere tydelig for de unge, der reelt søger hjælp. Her er det 20,2 % med skadeligt forbrug af hash, som har søgt hjælp, mens det samme kun er tilfældet for 3,4 % af de unge med et skadeligt forbrug af alkohol.

Ikke mindst andres opmærksomhed på de unges forbrug (kollegaer, lærere, andre) og andres anmodning om at nedsætte deres forbrug (tabel 2, nr.9) kan knyttes til hjælpsøgende adfærd. Af dem, der anmodes om at stoppe eller nedsætte deres forbrug af hash af andre end familie/venner, er det således 40 %, som søger hjælp. For dem, som anmodes om at stoppe eller nedsætte deres forbrug af hash af familie/venner, er det 25 %, der søger hjælp. For skadeligt forbrug af alkohol har andres anmodning om at nedsætte forbruget stort set ingen betydning for hjælpsøgende adfærd. Således er det 2,7 % af dem, der anmodes af andre om at nedsætte forbruget, som søger hjælp for deres skadelige forbrug af alkohol, mens det er 3,3 % af dem, der anmodes om at nedsætte et skadeligt brug af alkohol af familie og venner, der søger hjælp for dette forbrug. Forklaringen kunne bl.a. være: a) at specifik hjælp til

unge med et skadeligt forbrug af alkohol stort set ikke eksisterer og b) at storforbrug af alkohol er så normaliseret, at en anmodning om at nedsætte sit forbrug ikke knyttes til tanken om at søge hjælp til at nedsætte forbruget.

De unge kunne som nævnt opdeles i a) gymnasie-unge, b) erhvervs-unge og c) de uddannelses-ekskluderede. For erhvervs-unge og de uddannelses-ekskluderede med et skadeligt forbrug af hash er det over 60 %, der overvejer at søge hjælp. For gymnasie-unge er det 22 % af dem, der har skadeligt brug, som overvejer at søge hjælp. Dette er helt i overensstemmelse med den opdeling, vi finder i misbrugsbehandlingen af unge. Således udgør 16-18-årige gymnasie-unge kun omkring 8 % af dem, der kommer i stofmisbrugsbehandling, mens de udgør omkring 60 % af danske unge i samme aldersgruppe. De resterende 92 % af unge i stofmisbrugsbehandling er erhvervs-unge eller uddannelses-ekskluderede.

Skadeligt forbrug af hash kan i langt højere grad end skadeligt forbrug af alkohol knyttes til hjælpsøgende adfærd. Samtidig kan denne hjælpsøgende adfærd ikke mindst, (men ikke kun) forklares med 'andres' problematisering af hashforbruget. Langt de fleste, der overvejer og søger behandling for et hashforbrug, hører til kategorierne erhvervs- og uddannelses-ekskluderede unge.

Diskussion

Forskellen mellem gymnasie-unges og andre unges skadelige forbrug af rusmidler kan i store træk

forklares med forbruget af hash. Man kan altså forestille sig, at hvis det blev billigere at købe alkohol, og det at fuldskabs(binge)-drikke blev endnu mere normaliseret (hvis det kan lade sig gøre), ville det kunne betyde øget forbrug blandt unge uanset social og uddannelsesmæssig baggrund. Ligeledes kunne man også tænke sig, at en legalisering af hash vil øge forbruget hos de socialt og uddannelsesmæssigt udsatte. Det forudsætter naturligvis, at legaliseringen medfører et forøget forbrug af hash. Et tankeeksperiment kunne være, at aktuelt forbrug af hash (herunder inkluderet den sidste måned) øges fra de nuværende 8,28 % i denne undersøgelse til 10 %. Dette ville antageligt betragtes som en meget moderat stigning, som kunne opvejes af mulige fordele ved en legalisering. Men det er helt afgørende, om denne stigning finder sted hos unge med brug, problematisk brug, skadeligt brug, eller om den jævnt fordeles over alle tre kategorier. Hvis øgningen i forbrug alene bæres af flere med skadeligt forbrug blandt erhvervs- og uddannelses-ekskluderede unge, vil det f.eks. betyde, at 5,66 % med skadeligt forbrug blandt disse unge øges til omkring 11,2 %. Jeg har ingen krystalkugle og ved derfor ikke, om forbruget ville stige som vist i eksemplet, men det er der vist heller ingen andre, der ved. Til gengæld ved jeg, at et skadeligt forbrug af hash rammer socialt og uddannelsesmæssigt skævt, og at vi derfor kan frygte, at dem, der evt. måtte øge deres forbrug af hash, netop er de socialt og uddannelsesmæssigt udsatte. Vi har derfor brug for at

være mere detaljerede i vores diskussioner.

Ovenstående fordrer en diskussion af, hvad vi kan gøre for at undgå, at det netop bliver de socialt og uddannelsesmæssigt udsatte, der særligt belastes af en legalisering. Nogle ville argumentere, at det jo netop hjælper denne gruppe, fordi de så ikke mere kriminaliseres. Men gruppen, der alene har udviklet et skadeligt hashbrug og ikke et forbrug af andre typer illegale stoffer, er ikke specielt kriminelle, og har, som vist, ikke begået lovbrud mere end de unge, der har et skadeligt forbrug af alkohol. Det er i dag så relativt nemt og billigt at skaffe hash, at selv et stort hashforbrug kan vedligeholdes uden speciel kriminel adfærd. Ganske vist er det at være bruger jo i sig selv kriminelt, men det kunne løses ved at gøre det lovligt at være i besiddelse af hash til eget brug.

To udfordringer kan knyttes til forsøget på at forhindre, at de socialt udsatte bliver den gruppe, der særligt belastes ved en legalisering. For det første kunne en legalisering tænkes at bevirke en øget normalisering af hash og på sigt måske endda en normalisering på linje med forbruget af alkohol. Som det er vist, er der ingen som helst opmærksomhed på skadeligt forbrug af alkohol, og hverken familie eller andre er særligt tilbøjelige til at påtale de unges storforbrug af alkohol. Overvejelser om at søge hjælp for sit alkoholforbrug blandt unge er relativt sjældent, og egentlig hjælpsøgende adfærd er næsten ikke-eksisterende. Det kan altså meget nemt tænkes, at en legalisering af hash vil svække fami-

liens og andres (herunder socialarbejdernes) opmærksomhed på, hvornår en ung er ved at udvikle et skadeligt brug, og den unge vil også selv kunne blive mindre tilbøjelig til at anskue sit storforbrug af hash som et problem. Hvis dette scenarie holder, vil der blive færre unge, der søger hjælp for deres problematiske eller skadelige forbrug af hash, end vi ser i dag.

Udfordring 1: Hvordan undgår vi, at en legalisering fører til mindre opmærksomhed på unges problematiske og skadelige brug af hash og måske endda efterhånden bevæger sig hen imod den næsten ikke-eksisterende opmærksomhed, der er på skadeligt brug af alkohol?

Udfordring 2 er følgende: Det har flere gange været fremført, at man kunne bruge nogle af de mange penge, der i dag bruges på kontrol af hashmarkedet til at hjælpe de socialt og uddannelsesmæssigt udsatte unge, som har svært ved at komme ud af deres hashmisbrug (og som der 'måske' bliver flere af ved en legalisering af hash). Om der overhovedet spares noget på kontrol afhænger af, hvilken legaliseringsmodel der vælges, men lad os bare gå ud fra, at der spares anseelige kontrolindsats-kroner ved en legalisering. Vi ved fra udenlandske undersøgelser, at behandling af såvel alkohol som stofmisbrug er særdeles omkostnings-effektivt. Problemet er bare, at de systemer, der sparer penge, ikke nødvendigvis er de systemer, der samtidig behandler og hjælper. For hver ung, som kommer ud af et stofmisbrug, spares der således

store sundhedsudgifter på såvel kort som lang sigt. Det betyder jo ikke, at sundhedssystemet betaler de penge tilbage, som misbrugsbehandlingssystemet har sparet dem for. Og godt det samme. Et sådant fordelingsprincip ville antageligt hurtigt føre til meget heftige diskussioner og kampe om, hvem der sparer hvem for hvad.

Det sociale indsatsystem sparer næppe penge ved en legalisering af hash bortset fra, hvis de unge med et skadeligt brug holder op med at søge behandling. Men det er ikke lige denne stærkt problematiske form for besparelse, jeg tænker på her. De, der sparer penge, er andre systemer og derfor også andre kasser end det sociale system.

Jeg tvivler endog meget stærkt på, at vi vil se økonomiske midler overført fra f.eks. statslige 'kontrol-kasser' (retssystemer, politiindsatser, kriminalforsorg m.fl.) til den kommunale sociale indsats, der tilbydes unge, der har udviklet et alt for stort forbrug af hash. Heller ikke overføres fra en kommunal kasse til en anden kommunal kasse har jeg meget tiltro til.

Udfordring 2: Hvordan skaffes der midler til at hjælpe gruppen af socialt og uddannelsesmæssigt udsatte unge, som har udviklet et skadeligt forbrug af hash? Overføring af midler fra en 'kasse' til en anden 'kasse' er næppe en model, vi kan regne med.

Jeg skal ikke tage stilling til, om det er en god idé at legalisere hash, men vi kan ikke adskille denne diskussion fra, hvordan vi hjælper socialt og uddannelsesmæssigt

udsatte unge. 15-20 % af de unge, der forlader folkeskolen, har svært ved at læse, og 25 % af de 25-årige har ingen ungdomsuddannelse. Det er ikke mindst denne gruppe af unge, som udvikler et skadeligt forbrug af hash. En eventuel stigning i forbruget af et skadeligt rusmiddel er altid problematisk, men det vil være endog særdeles problematisk, hvis flere socialt og uddannelsesmæssigt udsatte unge køres endnu mere ud på et sidespor, fordi et storforbrug af hash lægges oven på et i forvejen vanskeligt liv. ■

PS! Og prøv så i øvrigt at forestille jer hvilken alkohol kontrolpolitik, vi ville have i dag, hvis det var de uddannelses- og socialt udsatte unge/voksne, der havde en 5-7 gange større sandsynlighed for at udvikle et skadeligt forbrug af alkohol end de veluddannede og ressource stærke unge/voksne.

NOTE

- (1) Det skal nævnes, at undersøgelser der identificerer antal personer med et misbrug af hash sædvanligvis tager udgangspunkt i 'det sidste år' og at udregningsgrundlaget ofte ikke er forbrug, men derimod konsekvenserne af forbruget. Denne metode giver et andet (og højere) tal, men ændrer ikke ved artiklens konklusioner. Forskellige metoder til at identificere misbrug skal ikke yderligere diskuteres i denne artikel.